

עין משפט גר מצוה

כן א מיי פ"ה מהל' יסודי המורה הל' ז סמג עשין ה [נפוש"ע י"ד סי' קט סעי' א]:
כר ב מיי פ"ב מהלכות שביעות עשור הל' ט סמג לאזין סט טור וש"ע א"ח סי' תריז סעיף ב' :

תורה אור השלם

1. בַּטָּרָם אֲצָרָךְ בַּבָּטָן יִדְעָתִיךָ וּבַטָּרָם תֵּצֵא מִדָּרָם הַקִּדְשִׁתִּיךָ נָבִיא לְגוֹמֵם תִּתֵּנִתִּיךָ;

ידימיהו א ה

רבינו חננאל

עובדה דארהא ואמאי לקמיה דרבי ולחשו לה באורזא ואליחישא, וקרו עליה טרב תצא מרחם הקדשותך, ונפק מינה ר' יוחנן. ואחרת לא אילחישא וקרו עליה זור רשעים מרחם, נפק מינה שבתאי אצור פירי. וירושלמי בתחלה תחובין לה ברוטב, אם שבה נחשה הרי יפה, ואם לאו נחניין לה מגופו של איסור. שתי עוברות באו לפני ר' טרפון, שלח תרי תלמידין ואמרו להו יומא דין צומא רבה, אמרין לחדא (א) ושתיין וקרון עלוי מבטן אמי אלי אהת. אמרין לאחריו ולא שרין וקרון עלוי ורשעים מרחם.

א) ויהי בערוך ערך שך וישבו היום מרגום וירחמיאל וסדכו מיל ע"ש.

תום' ישנים

התם אסתר קרקע עולם היתם ולכן אינה לריסה למסור ענמה, וכן גבי רוצח נמי אם לא היה עושה מעשה לא היה לרין למסור ענמו כגון שאחמים לו הנח לו שנתקן ושלחקן על היתוקן, וכן בעי' אס כופים קומתו לפני עיז אית חייב למסור ענמו דלא קא עביד מעשה, וכן גילוי עריות אם היה מוקשה כבר והביארו על הבערה פטור, אבל אם נתקשה חייב, דאין קישוי אלא לדעת נטמאה הוה מילי היכא דאסר ביאה אסירא ליה קא משמע לן אלמא דאפי' גבי עכו"ם שייך נטמאה לאסור לעצלה והוא הדין לויכא למידך איפכא מהתם מדקאמר דס"ד אמינא כיון דבאלו האי ביאה אסירא ליה לא מיתסרע עליה דבעל מכלל דעכו"ם גופיה לא לרין קרא לאוסרה על ידי אותה ביאה וא"כ גר מותר ע"י ביאה שבעל בהיותו עכו"ם דאי אסור הוה מיתוקס קרא שפיר אפילו בעכו"ם ומיתסרע עליה בזהאי ביאה לכשיגאיר דבאלו הך ביאה (לא) הוה מיתסרע עליה היינו בהיותו עכו"ם שהיא אסורה ליבעל לעכו"ם ותימה כיון דאיכא איסור מיתה ביצאת עכו"ם למה לא גירס מרדכי את אסתר בשעה שבאתה להצלת כלל ישראל וי"ל היה ירא פן יודע הדבר למלך ויתפרסם על ידי גט שהיתה אשמו דאי לא תימא הכי למה לא גירסה כדי שלא תאסר עליו ביאותה ויחזירנה אח"כ דמחזיר גירושמו לא מיתסרע ביצאת ונות כדמוכח בסוטה פרק היה מציא (דף יח:) שלא היה מתנה עמה מאחר שתתגרס וא"ת הא דקאמר במס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נד.) גבי נעצד באונס דאסור דמפרש בגון שאנסוהו נכרים והשתחוו לבהמה ידיה ופרין עלה אונס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא מעשה דבר ומאי קושיא הא קרא בקרקע עולם דוקא איירי אבל עושה מעשה חייב למסור ענמו ומשתחוו לעי"ז עושה מעשה הוא דככפפו נכרים לפני עי"ז ליכא לאוקומיה דא"כ לאו מידי עבד ואין זה משתחוו ואפילו נראה כמשתחוו בעין שושה ונטול מעותיו בפני עי"ז אינו ועוד דאם כן אין כאן אסר אסר דבר שהוא שלו אלא הנכרים הכופים קומתו הם האוסרים בהמתו לעי"ז אם היתה נאסרת בכך וי"ל דהכי פירושו אונס רחמנא פטריה ממייתה וכיון דפטריה ממייתת בית דין אע"ג דמיחייב למסור ענמו לא חשיב נעצד ליאסר בהך עבודה ושפיר יליף מהאי קרא דפטור ממייתה באונס אפילו בשושה מעשה אע"ג דנערה לא עבדה מידי דהא איתקש בזהי קרא נערה המאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור בעשיית מעשה אף נערה יהרג הבועל או תיהרג היא בעשיית מעשה ובהאי קאמר קרא ולנערה שבעשיית מעשה עבדה דזייעצד מחמת אונס לא מעשה דבר והוא הדין משתחוו לעי"ז כדי שלא יהרגוהו איכא למילף מיניה לפוטרו דזייעצד אפי' בעשיית מעשה וקסבר רבי יזרא כיון דזדיעצד מיפטור העובד לא מיתסר נעצד בזהא עבודה אע"פ שלא באונס מיתה היה חייב לאבזי אע"ג דלא קצליה באלוה ולרנא דקצליה באלוה שהשתחוו בפירוש לשם קצלה אלהות אע"פ שאין פיו ולבו שזין שפזיו מפרש שעובד לשם אלהות ולבו לאבזי שנשמים ורנא מהדר ליה לרבי יזרא דחשיב שפיר נעצד אע"ג דפטור ממייתה יועד וי"ל דמשמע ליה לענין מיתת ב"ד דאין חילוק בין עביד מעשה ללא עביד מעשה דהא אשה בזרן חייבת אף על גב דהויא קרקע עולם וכשפטור התם אונס ממייתת בית דין דכתיבי ולנערה לא מעשה דבר לא שגא עביד מעשה ול"ש לא עביד מעשה:

ואע"ג דבפרק מלות חליה לא מיימי התם הך (מגדולה) [וגדולה] עבירה לשמה ממנא שלא לשמה, מ"מ עלה קאי. ובשמעמן גרסין גבי נערה יהרג ואל יעבור כדפי' רש"י. ואי גרסין תהרג,

בגון דעבדה איחי מעשה, מ"ר.

פב:

כי האי גוונא אין לו ליהרג דלדרכה נימא מאי חזית דדמא ידיה סומק טפי דילמא דמא ידיי סומק טפי ועוד דהיקישא דקרא ברוחא שהורג בידיים כמיב כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש וגו' ורנא

דפליג בפ' בן סורר ומורה (פסהדרין דף עד:) אשינויא דקרקע עולם ומשני

הנאת ענמו שאני פירוש כשאונסין את האדם לעבור בדבר שיש לו הנאה לעצמו ליכא חילול השם לא פליג אלא לענין פרהסיא דלא מהני קרקע עולם אבל לענין גילוי עריות מודה דמהני קרקע עולם אי נמי אפילו לענין פרהסיא לא פליג אלא מוסקי עוד טעם שני ויש מפרשים דלהכי לא פריך התם והא אסתר גילוי עריות הואי משום דלא מיתהניא מעבירה שהטיל בה זוהמא כדמשני גבי יעל

בפרק רביעי דנוזר (דף ג:.) ובפרק מלות חליה (יבמות דף קג:) כי פריך

והא קמתהניא מעבירה ומפרש כן

וכיון דמיתהניא היה לה ליהרג משום גילוי עריות ומשני טובתן של רשעים רעה היא אלל נדיקים ולא נהירא חדא לענין דלא מיחייבא למימסר נפשה לא מהני האי דלא מיתהניא דבאלו הנאה נמי איכא איסור ערוה אע"ג דלמרינן פרק המניח (ב"ק דף לז.) ונכרתו הנפשות העושות הנאה לתרוייהו אית להו *מכל מקום בלא הנאה נמי מיחייבא כגון שלא כדרכה אע"ג דמיקרי עיניו ועוד דאי אפשר שלא מיהנה קתא ועוד אם נתכוונה להציל עצמה במה הכתוב משבחה והלא לנורף עצמה עשתה ועוד פשיטא דלא היה חפץ להורגה כי היה בורח על נפשו ואדרכה היה לרין שמתמניניהו שלא ימאלתוהו הרודפים והיא שידלתו בדברים עד שגא עליה כדי להתיש כמו כמו שמוכיח בענין אלא יש לומר משום דקאמרינן לעיל מינה גדולה עבירה לשמה ממנא שלא לשמה דכתיב מגשים בזהל בתורן מאן נייהו מגשים בזהל שרה רבקה רחל ולאה פי' שהאמהות נתכוונו להבנות מצעליהן ופרין אמאי הכתוב משבחה טפי מגשים בזהל והא קא מיתהניא מעבירה ומשני לא הוה לה הנאה כולי האי דלערה היה גדול מהנאתה דטובתן של רשעים רעה היא אלל נדיקים ואף על גב דבפרק מלות חליה (יבמות דף קג.) פריך נמי הכי אף על פי שאין לשם גדולה עבירה לשמה כו' י"ל דהאיא דנוזר קא סמיך וכמו שפירש רש"י דגרס יהרג כן גורס בשאלמות בפר' ואראי) והקשה השאלמות מהא דאמר רבא בריש פרק הבא על יבמתו (סס דף נ:.) אין אונס בערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת ואם כן אונס דדידיה מי איכא דקאמר אף גילוי עריות יהרג ואל יעבור והא לאו אונס הוא אלא רצון כיון דאין קישוי אלא לדעת ומידך משכחת לה להתפראות כי הויא דסוף פרק בן סורר ומורה (פסהדרין דף עה.) באלם אחד שנתן עיניו בנאשה אחת והעלה לבו מינא אחריה וכו' עד ימות ואל תיבעל זו ולשון יהרג לא משמע כפי' דהוה ליה למימר ימות ואל יעבור ור"י פירש דההוא דרבא מייירי שהנכרים מדביקין אותו בערוה ואינו יכול לישטמ מזה אלא אם כן יהרגוהו ועל זה קאמר דאין טענת אונס לומר דאין עושה מעשה אלא אחרים עושים זו מעשה כמו קרקע עולם וס"ד אמינא דיעבור ואל יהרג קמ"ל כיון שיודע בענמו שאם ידביקוהו אי אפשר שלא יתקשה הקישוי דקא עביד חשיב כעושה מעשה אע"ג דעל ידי אונס בא לו ואע"ג דאיכא למ"ד המשמש מת בעריות חייב ואפילו הכי כשמדביקין אותו ומשמש מת פטור כיון דאונס א"כ מה לי משמש באבר מת מה לי בקישוי י"ל רבא לטעמיה דאמר בפרק שני דשזעוות (דף יח.) המשמש מת פטור ועוד י"ל שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה כדאמר גבי משמש עם הטוהרה ואמרה לו נטמאתי בפ"ב דשזעוות (ג"י סה.) ופירש באבר חי חייב אפי' למאן דאמר המשמש מת חייב משום דהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה הכא נמי אם הדביקוהו ושמש מת או אם נתקשה לאשמו בהיתר והדביקוהו פטור אבל אם הדביקוהו ושוב נתקשה חייב והשתא למאי דפריש' גרס יהרג ואי נמי גרס אף נערה המאורסה תיהרג ניחא ונוקמה כגון דעבדה מעשה שמאנסין אותה להביא הערוה עליה והא דפריך בכמתבות (דף ג:) ולידרוש להו דאונס שרי אע"ג דגילוי עריות יהרג ואל יעבור התם נמי קרקע עולם הוו ורבינו תם היה מפרש בזהאי דכתובות ודאסתר דלא מיחייבא למימסר נפשה ביצאת עכו"ם שאין ביאתו ביאה ולא מיחייבא מיתה ביצאתו דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים כדכתיב אשר בשר חמורים בשרם וחרמת סוסים ורמתם והוי כביאת בהמה בעלמא ומתוך כך התיר לבת ישראל שהמירה דתה ונשאת לעכו"ם וחזרה בתשובה והעכו"ם נתגאיר לקיימה דאע"ג דאמר כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעול הני מילי ביצאת ישראל אבל עכו"ם לא ולא נהירא לר"י בר מאיר דכיון דנאסרת לבעלה ביצאת עכו"ם כדקאמר בכמתבות (סס) איכא פרוות כו' וכן בפרק שני דכתובות (דף יו:) האשה שנחבשה בידי עכו"ם על ידי נפשות אסורה לבעלה וכן באסתר והאשר אבדמי אבדמי אלמא לגבי לאוסרה על בעלה לא חשיבא כביצת בהמה הכי נמי יש לאוסרה על הבעול וכן לפסול לכהונה פנויה שנבעלה לעכו"ם אע"ג דנבעלה לבהמה כשירה לכהונה בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט:) אלמא לא חשיבא כבהמה ודוקא לענין חיים אמר בפ' נושאין (שם דף נה.) דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים ובפ' ארוסה (סוטה דף יו:) אמרינן דמקנין ע"י נכרי ופוסל בתרומה ופרין פשיטא ונסתרה והיא נטמאה אמר רחמנא אחד לבעל ואחד לתרומה מהו דתימא כי אמרינן ונסתרה והיא נטמאה הוה מילי היכא דאסר ביאה אסירא ליה קא משמע לן אלמא דאפי' גבי עכו"ם שייך נטמאה לאסור לעצלה והוא הדין לויכא למידך איפכא מהתם מדקאמר דס"ד אמינא כיון דבאלו האי ביאה אסירא ליה לא מיתסרע עליה דבעל מכלל דעכו"ם גופיה לא לרין קרא לאוסרה על ידי אותה ביאה וא"כ גר מותר ע"י ביאה שבעל בהיותו עכו"ם דאי אסור הוה מיתוקס קרא שפיר אפילו בעכו"ם ומיתסרע עליה בזהאי ביאה לכשיגאיר דבאלו הך ביאה (לא) הוה מיתסרע עליה היינו בהיותו עכו"ם שהיא אסורה ליבעל לעכו"ם ותימה כיון דאיכא איסור מיתה ביצאת עכו"ם למה לא גירס מרדכי את אסתר בשעה שבאתה להצלת כלל ישראל וי"ל היה ירא פן יודע הדבר למלך ויתפרסם על ידי גט שהיתה אשמו דאי לא תימא הכי למה לא גירסה כדי שלא תאסר עליו ביאותה ויחזירנה אח"כ דמחזיר גירושמו לא מיתסרע ביצאת ונות כדמוכח בסוטה פרק היה מציא (דף יח:) שלא היה מתנה עמה מאחר שתתגרס וא"ת הא דקאמר במס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נד.) גבי נעצד באונס דאסור דמפרש בגון שאנסוהו נכרים והשתחוו לבהמה ידיה ופרין עלה אונס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא מעשה דבר ומאי קושיא הא קרא בקרקע עולם דוקא איירי אבל עושה מעשה חייב למסור ענמו ומשתחוו לעי"ז עושה מעשה הוא דככפפו נכרים לפני עי"ז ליכא לאוקומיה דא"כ לאו מידי עבד ואין זה משתחוו ואפילו נראה כמשתחוו בעין שושה ונטול מעותיו בפני עי"ז אינו ועוד דאם כן אין כאן אסר אסר דבר שהוא שלו אלא הנכרים הכופים קומתו הם האוסרים בהמתו לעי"ז אם היתה נאסרת בכך וי"ל דהכי פירושו אונס רחמנא פטריה ממייתה וכיון דפטריה ממייתת בית דין אע"ג דמיחייב למסור ענמו לא חשיב נעצד ליאסר בהך עבודה ושפיר יליף מהאי קרא דפטור ממייתה באונס אפילו בשושה מעשה אע"ג דנערה לא עבדה מידי דהא איתקש בזהי קרא נערה המאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור בעשיית מעשה אף נערה יהרג הבועל או תיהרג היא בעשיית מעשה ובהאי קאמר קרא ולנערה שבעשיית מעשה עבדה דזייעצד מחמת אונס לא מעשה דבר והוא הדין משתחוו לעי"ז כדי שלא יהרגוהו איכא למילף מיניה לפוטרו דזייעצד אפי' בעשיית מעשה וקסבר רבי יזרא כיון דזדיעצד מיפטור העובד לא מיתסר נעצד בזהא עבודה אע"פ שלא באונס מיתה היה חייב לאבזי אע"ג דלא קצליה באלוה ולרנא דקצליה באלוה שהשתחוו בפירוש לשם קצלה אלהות אע"פ שאין פיו ולבו שזין שפזיו מפרש שעובד לשם אלהות ולבו לאבזי שנשמים ורנא מהדר ליה לרבי יזרא דחשיב שפיר נעצד אע"ג דפטור ממייתה יועד וי"ל דמשמע ליה לענין מיתת ב"ד דאין חילוק בין עביד מעשה ללא עביד מעשה דהא אשה בזרן חייבת אף על גב דהויא קרקע עולם וכשפטור התם אונס ממייתת בית דין דכתיבי ולנערה לא מעשה דבר לא שגא עביד מעשה ול"ש לא עביד מעשה:

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

ורוצח גופיה מנלן. דיהרג ואל יעבור: מרי דוראי. שלטון של כפר שאני דר שס: מאי חזית דדמא דידך סומק טפי. כלומר מאי דעתך למשרי מילתא משום וחי בהם^א ולא שימות בהם^ב טעמו של דבר לפי שבציבה נפשן של ישראל לפני המקום יותר מן המלות אמר הקב"ה

תצטל המלוה ויחיה זה אצל עכשיו שיש כאן ישראל נהרג והמלוה צטילה למה ייטב צעיני המקום לעבור על מלותו למה יהיה דמך חביב עליו יותר מדם חבירך ישראל: הסיא עוצרה דארחא. שהרימה ויוס הכפורים היה: לחושו לה.

באונה שזיה"כ הוא היום אולי תוכל להתאפק: ואלתמישה. קיצלה את הלמישה שפסק העובר מתאמותו:

וזור

דארחא אתו לקמיה דרבי חנינא אמר להו לחושו לה ולא אילחישא קרי עליה זורו

וכיון דמיתהניא היה לה ליהרג משום גילוי עריות ומשני טובתן של נדיקים ולא נהירא חדא לענין דלא מיחייבא למימסר נפשה לא מהני האי דלא מיתהניא דבאלו הנאה נמי איכא איסור ערוה אע"ג דלמרינן פרק המניח (ב"ק דף לז.) ונכרתו הנפשות העושות הנאה לתרוייהו אית להו *מכל מקום בלא הנאה נמי מיחייבא כגון שלא כדרכה אע"ג דמיקרי עיניו ועוד דאי אפשר שלא מיהנה קתא ועוד אם נתכוונה להציל עצמה במה הכתוב משבחה והלא לנורף עצמה עשתה ועוד פשיטא דלא היה חפץ להורגה כי היה בורח על נפשו ואדרכה היה לרין שמתמניניהו שלא ימאלתוהו הרודפים והיא שידלתו בדברים עד שגא עליה כדי להתיש כמו כמו שמוכיח בענין אלא יש לומר משום דקאמרינן לעיל מינה גדולה עבירה לשמה ממנא שלא לשמה דכתיב מגשים בזהל בתורן מאן נייהו מגשים בזהל שרה רבקה רחל ולאה פי' שהאמהות נתכוונו להבנות מצעליהן ופרין אמאי הכתוב משבחה טפי מגשים בזהל והא קא מיתהניא מעבירה ומשני לא הוה לה הנאה כולי האי דלערה היה גדול מהנאתה דטובתן של רשעים רעה היא אלל נדיקים ואף על גב דבפרק מלות חליה (יבמות דף קג.) פריך נמי הכי אף על פי שאין לשם גדולה עבירה לשמה כו' י"ל דהאיא דנוזר קא סמיך וכמו שפירש רש"י דגרס יהרג כן גורס בשאלמות בפר' ואראי) והקשה השאלמות מהא דאמר רבא בריש פרק הבא על יבמתו (סס דף נ:.) אין אונס בערוה לפי שאין קישוי אלא לדעת ואם כן אונס דדידיה מי איכא דקאמר אף גילוי עריות יהרג ואל יעבור והא לאו אונס הוא אלא רצון כיון דאין קישוי אלא לדעת ומידך משכחת לה להתפראות כי הויא דסוף פרק בן סורר ומורה (פסהדרין דף עה.) באלם אחד שנתן עיניו בנאשה אחת והעלה לבו מינא אחריה וכו' עד ימות ואל תיבעל זו ולשון יהרג לא משמע כפי' דהוה ליה למימר ימות ואל יעבור ור"י פירש דההוא דרבא מייירי שהנכרים מדביקין אותו בערוה ואינו יכול לישטמ מזה אלא אם כן יהרגוהו ועל זה קאמר דאין טענת אונס לומר דאין עושה מעשה אלא אחרים עושים זו מעשה כמו קרקע עולם וס"ד אמינא דיעבור ואל יהרג קמ"ל כיון שיודע בענמו שאם ידביקוהו אי אפשר שלא יתקשה הקישוי דקא עביד חשיב כעושה מעשה אע"ג דעל ידי אונס בא לו ואע"ג דאיכא למ"ד המשמש מת בעריות חייב ואפילו הכי כשמדביקין אותו ומשמש מת פטור כיון דאונס א"כ מה לי משמש באבר מת מה לי בקישוי י"ל רבא לטעמיה דאמר בפרק שני דשזעוות (דף יח.) המשמש מת פטור ועוד י"ל שהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה כדאמר גבי משמש עם הטוהרה ואמרה לו נטמאתי בפ"ב דשזעוות (ג"י סה.) ופירש באבר חי חייב אפי' למאן דאמר המשמש מת חייב משום דהיה לו לפרוש בהנאה מועטת ופירש בהנאה מרובה הכא נמי אם הדביקוהו ושמש מת או אם נתקשה לאשמו בהיתר והדביקוהו פטור אבל אם הדביקוהו ושוב נתקשה חייב והשתא למאי דפריש' גרס יהרג ואי נמי גרס אף נערה המאורסה תיהרג ניחא ונוקמה כגון דעבדה מעשה שמאנסין אותה להביא הערוה עליה והא דפריך בכמתבות (דף ג:) ולידרוש להו דאונס שרי אע"ג דגילוי עריות יהרג ואל יעבור התם נמי קרקע עולם הוו ורבינו תם היה מפרש בזהאי דכתובות ודאסתר דלא מיחייבא למימסר נפשה ביצאת עכו"ם שאין ביאתו ביאה ולא מיחייבא מיתה ביצאתו דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים כדכתיב אשר בשר חמורים בשרם וחרמת סוסים ורמתם והוי כביאת בהמה בעלמא ומתוך כך התיר לבת ישראל שהמירה דתה ונשאת לעכו"ם וחזרה בתשובה והעכו"ם נתגאיר לקיימה דאע"ג דאמר כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעול הני מילי ביצאת ישראל אבל עכו"ם לא ולא נהירא לר"י בר מאיר דכיון דנאסרת לבעלה ביצאת עכו"ם כדקאמר בכמתבות (סס) איכא פרוות כו' וכן בפרק שני דכתובות (דף יו:) האשה שנחבשה בידי עכו"ם על ידי נפשות אסורה לבעלה וכן באסתר והאשר אבדמי אבדמי אלמא לגבי לאוסרה על בעלה לא חשיבא כביצת בהמה הכי נמי יש לאוסרה על הבעול וכן לפסול לכהונה פנויה שנבעלה לעכו"ם אע"ג דנבעלה לבהמה כשירה לכהונה בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט:) אלמא לא חשיבא כבהמה ודוקא לענין חיים אמר בפ' נושאין (שם דף נה.) דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים ובפ' ארוסה (סוטה דף יו:) אמרינן דמקנין ע"י נכרי ופוסל בתרומה ופרין פשיטא ונסתרה והיא נטמאה אמר רחמנא אחד לבעל ואחד לתרומה מהו דתימא כי אמרינן ונסתרה והיא נטמאה הוה מילי היכא דאסר ביאה אסירא ליה קא משמע לן אלמא דאפי' גבי עכו"ם שייך נטמאה לאסור לעצלה והוא הדין לויכא למידך איפכא מהתם מדקאמר דס"ד אמינא כיון דבאלו האי ביאה אסירא ליה לא מיתסרע עליה דבעל מכלל דעכו"ם גופיה לא לרין קרא לאוסרה על ידי אותה ביאה וא"כ גר מותר ע"י ביאה שבעל בהיותו עכו"ם דאי אסור הוה מיתוקס קרא שפיר אפילו בעכו"ם ומיתסרע עליה בזהאי ביאה לכשיגאיר דבאלו הך ביאה (לא) הוה מיתסרע עליה היינו בהיותו עכו"ם שהיא אסורה ליבעל לעכו"ם ותימה כיון דאיכא איסור מיתה ביצאת עכו"ם למה לא גירס מרדכי את אסתר בשעה שבאתה להצלת כלל ישראל וי"ל היה ירא פן יודע הדבר למלך ויתפרסם על ידי גט שהיתה אשמו דאי לא תימא הכי למה לא גירסה כדי שלא תאסר עליו ביאותה ויחזירנה אח"כ דמחזיר גירושמו לא מיתסרע ביצאת ונות כדמוכח בסוטה פרק היה מציא (דף יח:) שלא היה מתנה עמה מאחר שתתגרס וא"ת הא דקאמר במס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נד.) גבי נעצד באונס דאסור דמפרש בגון שאנסוהו נכרים והשתחוו לבהמה ידיה ופרין עלה אונס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא מעשה דבר ומאי קושיא הא קרא בקרקע עולם דוקא איירי אבל עושה מעשה חייב למסור ענמו ומשתחוו לעי"ז עושה מעשה הוא דככפפו נכרים לפני עי"ז ליכא לאוקומיה דא"כ לאו מידי עבד ואין זה משתחוו ואפילו נראה כמשתחוו בעין שושה ונטול מעותיו בפני עי"ז אינו ועוד דאם כן אין כאן אסר אסר דבר שהוא שלו אלא הנכרים הכופים קומתו הם האוסרים בהמתו לעי"ז אם היתה נאסרת בכך וי"ל דהכי פירושו אונס רחמנא פטריה ממייתה וכיון דפטריה ממייתת בית דין אע"ג דמיחייב למסור ענמו לא חשיב נעצד ליאסר בהך עבודה ושפיר יליף מהאי קרא דפטור ממייתה באונס אפילו בשושה מעשה אע"ג דנערה לא עבדה מידי דהא איתקש בזהי קרא נערה המאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור בעשיית מעשה אף נערה יהרג הבועל או תיהרג היא בעשיית מעשה ובהאי קאמר קרא ולנערה שבעשיית מעשה עבדה דזייעצד מחמת אונס לא מעשה דבר והוא הדין משתחוו לעי"ז כדי שלא יהרגוהו איכא למילף מיניה לפוטרו דזייעצד אפי' בעשיית מעשה וקסבר רבי יזרא כיון דזדיעצד מיפטור העובד לא מיתסר נעצד בזהא עבודה אע"פ שלא באונס מיתה היה חייב לאבזי אע"ג דלא קצליה באלוה ולרנא דקצליה באלוה שהשתחוו בפירוש לשם קצלה אלהות אע"פ שאין פיו ולבו שזין שפזיו מפרש שעובד לשם אלהות ולבו לאבזי שנשמים ורנא מהדר ליה לרבי יזרא דחשיב שפיר נעצד אע"ג דפטור ממייתה יועד וי"ל דמשמע ליה לענין מיתת ב"ד דאין חילוק בין עביד מעשה ללא עביד מעשה דהא אשה בזרן חייבת אף על גב דהויא קרקע עולם וכשפטור התם אונס ממייתת בית דין דכתיבי ולנערה לא מעשה דבר לא שגא עביד מעשה ול"ש לא עביד מעשה:

הא

ואע"ג דבפרק מלות חליה לא מיימי התם הך (מגדולה) [וגדולה] עבירה לשמה ממנא שלא לשמה, מ"מ עלה קאי. ובשמעמן גרסין גבי נערה יהרג ואל יעבור כדפי' רש"י. ואי גרסין תהרג,

בגון דעבדה איחי מעשה, מ"ר.

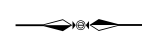
מסורת הש"ס

א) פסחים כה. פסהדרין עה. ב) [בפסהדרין אי' דרכה] ג) [ויקרא יח, ד) [שמות פה:], ה) [סו' מב].

גליון הש"ס

תום' ד"ה מה רוצח וכו' פ"ב בלא הנאה נמי מחייבא בגון שלא נפיי. בדרכה. עיין קדושין דף כב ע"ב ובתוס' שם. ובפסהדרין דף נח ע"ב כרש"י ד"ה שלא כדרכה: בבבב"י ועוד י"ל ששפעפ ליה דלענין מיתה ב"ד אין חילוק. לא ויכמי להנין דכרייהם הקדושים דמה בכך דלדון מיתה אין חילוק הא מ"מ מכת דלא עבדה מעשה הדין דמותרת ומעבור ולא תהרג אם עשתה בהיתר וברשות ב"ד פשיטא דא"ת מיתה. ואיכא דירגו ואל יעבור ר"ל דלם עבר ח"מ. ונאמרת גס בדירה אלו היה הדין דהערה ואל מעבור היתה חייבת מיתה אף דלא עבדה מעשה אבל טעם פטור ידיה כיון דכך הדין דמעבור ואל תהרג ועשתה בהיתר. וי' ואיז שני:

מוסף רש"י

סבארה הוא. שלא תדחה נפש חבירי, דליכא מרמי אבוד נשמה ועבירה, מפני נפשו דליכא אלא חדא, אבוד נשמה והוא לא נפשו דמי אמר רחמנא לעבור על המלות משום וחי בהם, משום דיקרה צעיני נשמה של ישראל, והכא גבי רוצח כיון דסוף סוף איכא איבוד נשמה, למה יכא מותר לעבור, מי יודע שנפשו חביבה ליוצרו יותר מנפש חבירו, הלכך דבר התקום לא ונכרי גופיה (פסהדרין עה.) ומאי חזית דדמא דידך סומק טפי. מי יודע שיהא דמך חביב ונאה ליוצרך יותר מדם חבירך, הלכך אין כאן לומר ומי אבוד נפש חבירי לא יתן דבר המלך לרחות שגיה על הרצוה (סס) כלומר כלום באתה לישראל על כך אלא מפני שאתה יודע שאין מלוה עומדת בפני פקוח נפש וסבור אתה שאף זו מידחה מפני פקוח נפשה, אין זו דומה לשאר עבירות, דמכל מקום יש כאן אבוד נפש והמורה לא שונפק חביבה לפני המקום אלא מפני חובת נפשו של ישראל, ובאין עבירה נעשית ונפש אבודה, מי יאמר שנפסק חביבה לפני המקום יותר משל זה, דילמא של זה חביבה טפי עליו, ונמלא עבירה נעשית ונפש אבודה (פסחים כה:).